

h 16

Jltu. Lericas

B-18

LIETUVOS KARIUOMENĖS STATUTAI

Projektas

Originale krašto apsaugos
ministeris parašė:

„Tvirtinu A. Voldemaras

23. IV. 28.“

**VIDAUS TARNYBOS
STATUTAS**

V DALIS

ĮGULOS TARNYBA

VYR. ST. KARO MOKSLO VALDYBOS LEIDINYS

KAUNAS

Valstybės Spaustuvė

1928

Kar. Alb. Lericas

Kar. Alb. Lericas

Išspausdinta 6000 egz.

Įgulos tarnyba.

I SKIRSNIS

Bendrieji dėsniai.

Įgula.

1. Kariuomenė, nuolat gyvenanti kurioje nors vietoje (mieste, miestely ar kaime), vadinasi tos vietos įgula.

2. Įgulos rajono ribas nustato apygardos viršininkas už 1-4 klm. nuo kraštutinių kariuomenės užimamų trobesių ir nuo įvairių jos įrengimų.

Saugumo reikalui įgulos rajonas gali būti, kiek reikia, praplėstas.

3. Šio statuto taisyklės vykdomos ir tose laikino postovio vietose, kur nereikia laikytis Lauko tarnybos statute išdėstytų postovio apsaugos taisyklių.

Priklausomybė.

4. Įgulos tarnybos atžvilgiu yra atskira priklausomybės linija: įgulos viršininkas betarpiškai priklauso apygardos viršininko, apygardos viršininkas — krašto apsaugos ministerio.

II SKIRSNIS

Įgulos vyresnybė.

A. Įgulos viršininkas.

Jo paskyrimas ir pavadinimas.

5. Įgulos viršininku skiriamas iš joje esančių kariuomenės viršininkų tarpo vieta ir laipsniu vyresnis dalies arba dalių junginio vadas arba vietos kariškas viršininkas. Jei vietos ir laipsniai lygūs, tai pirmybė duodama rikiuotės viršininkui.

Sostinei įgulos viršininką parenka krasto apsaugos ministeris.

6. Įgulų viršininkus skiria: sostinėje — krašto apsaugos ministeris, kituose punktuose — apygardų viršininkai. Pirmuoju atveju paskyrimas skelbiamas „įsakyme kariuomenei“, antruoju — „įsakyme apygardai“.

Eiti įgulos viršininko pareigas numatytas asmuo pradeda tuojau, nors paskyrimo įsakymas dar nebūtų gautas.

7. Savo būstinėje, išskyrus sostinę, apygardos viršininkui leidžiama įgulos viršininko pareigas pavesti vyriausiam iš jo priklausančių viršininkų.

8. Pradėdamas eiti pareigas, įgulos viršininkas paskelbia tatai „įsakyme įgulai“ ir kartu praneša civiliai vietos vyresnybei. Dalių vadai ir įstaigų viršininkai turi prisistatyti įgulos viršininkui jo paskirtu laiku.

9. Jei į igulą atvyksta nuolatinei tarnybai aukštesnis viršininkas, negu įgulos viršininkas, tai pastarasis tuoj perduoda pareigas atvykusiajam, ir kiekvienas jų praneša apie tai apygardos viršininkui.

10. Laikinai apsisitojus įguloje su kariuomenės dalimi aukštesniam viršininkui, negu įgulos viršininkas, pastarasis ir toliau eina savo pareigas, bet turi prisistatyti atvykusiajam ir suderinti savo veikimą su jo nurodymais.

11. Laikinai išvykdamas iš savo būstinės, įgulos viršininkas savo pareigas paveda vyriausiam po jo viršininkui, pranešdamas apie tai savo tiesioginiam viršininkui ir civiliai vietos vyresnybei.

Įgulos viršininko valdžia.

12. Įgulos viršininkas atsako už įgulos tarnybos sutvarkymą, saugumą, tvarką ir drausmę įguloje. Jo įsakymus vykdo visos įgulos dalys, atskiri kariai ir laikinai įguloje sustojusios kariuomenės dalys.

13. Tvarkydamas įgulos reikalus, įgulos viršininkas nesikiša į dalių organizacinius, administracinius, ūkio, ir mokymo reikalus.

14. Įgulos viršininko drausmės teisės nustatytos šio statuto III daly.

Įgulos viršininko pareigos.

15. Įgulos viršininkas turi:

- žiūrėti, kad įgulos dalys ir atskiri kariai vykdytų drausmės ir viešosios tvarkos reikalavimus;
- žiūrėti, kad įgulos tarnyba būtų einama tvarkingai;
- laiduoti įgulos saugumą, sustatydamas jo planus, „pavojaus nurodymus“, ir tikrindamas įgulos parengties dalis;
- pašalinti nesusipratimus, kylančius tarp įgulos dalių dėl butų, mokymo aikščių, šaudyklų, jo-

įyklių ir panašių dalykų, reikalui esant nustatydamas, kada kas kuo naudojasi;

- e) padėti civiliai valdžiai riaušių ir gaivalinių nelaimių metu;
- f) rūpintis priešgaisrinio saugumo reikalu ir kontroliuoti priešgaisrines įgulos priemones;
- g) prižiūrėti, kad areštuotieji būtų taisyklingai laikomi įgulos daboklėse ir kariškuose kalėjimuose;
- h) prižiūrėti įgulos reikalams pavestas bažnyčias, ligonines, dabokles, sargybines ir panašius dalykus; be to, paskirti maudymosi vietas ir nustatyti jo saugumo taisykles;
- i) įgulose, kur nėra tinkamų intendantūros kontrolės organų, prižiūrėti sandėlius bendra prasme, kad juose nebūtų netvarkos arba naudojimo piktam, ir, reikalui esant, daryti jų periodinius ir staigius patikrinimus, kurių išdavas pranešti tam intendantūros viršininkui, kurio valdžioje yra sandėliai;
- j) sustatyti įgulos mobilizacinį planą;
- k) apskritai, tvarkyti visus tuos bendro pobūdžio reikalus, kurie atsiranda dalims drauge besyvenant, kurie jas vienodai liečia ir vienodai joms turi rūpėti.

16. Pastebėjęs netvarką ar drausmės laužymą įguloje, įgulos viršininkas duoda tinkamų nurodymų tų dalių vadams, kuriose pastebėta netvarka, o svarbiais atvejais griebiasi turimų priemonių, kad tuoj užkirstų kelią netvarkai, ir apie tai praneša savo tiesioginiam viršininkui.

B. Įgulos komendantas

Jo paskyrimas.

17. Didesnėse įgulose, kur yra ne mažiau kaip dvi atskiros dalys, skiriami įgulų komendantai.

18. Jei kurioje įguloje nėra etatinio įgulos, miesto arba karo komendanto, tai įgulos komendanto pareigoms eiti įgulos viršininkas skiria aukštesnio laipsnio karininką, tik ne atskiros dalies vadą.

Kai toms pareigoms numatoma paskirti karininką tokios dalies, kuri tiesioginai įgulos viršininko nepriklauso, tai įgulos viršininkas šiuo reikalu kreipiasi į savo tiesioginį viršininką.

Pareigos ir teisės.

19. Savo pareigų atžvilgiu įgulos komendantas betarpiškai priklauso įgulos viršininko ir yra jo vykdomasis organas. Kariuomenės dalys vykdo komendanto nurodymus. Lygiems ir vyresniems už save dalių vadams jis duoda nurodymus įgulos viršininko vardu.

20. Įgulos komendanto drausmės teisės nustatytos šio statuto III daly.

21. Prižiūrėdamas drausmę, viešąją tvarką, sargybas ir areštuotųjų laikymą, įgulos komendantas veikia nelaukdamas specialių įgulos viršininko nurodymų; gi įgulos saugumo, pagalbos civiliai valdžiai, įgulos mobilizacijos ir kituose tokiuose reikaluose, kur komendanto veikimo ribos nėra aiškios, jis vykdo tai, kas jam pavedama įgulos viršininko planais ir nurodymais.

22. Be to, vykdydamas savo bendrąsias pareigas, įgolos komendantas turi:

- a) rūpintis, kad sargybos būtų tikslingos, kad joms nebūtų eikvojama per daug žmonių ir kad, apskritai, visa įgulos tarnyba būtų gerai ir teisingai suskirstyta tarp įgulos dalių, žiūrint ginklo rūšies, sudėties ir priemonių; tuo tikslu jis turi patiekti įgulos viršininkui pagrįstų sumanymų;
- b) sustatyti taisykles: 1) bendrąsias visoms sargyboms ir 2) atskiriems postams, — laikydamasis įgulos viršininko nurodymų.
- c) žiūrėti, kad kariai laikytųsi uniformos taisyklių;
- d) padėti vietos policijos vyresnybei vykdyti tuos sumanymus, kurie liečia tvarkos palaikymą tarp karių ir vietos gyventojų, nesikišdamas į policijos sritį;
- e) vadovauti kariškoms pagalbos komandoms gaisro, potvynio ir kitų gaivalinių nelaimių metu;
- f) tvarkyti pakeleivingų dalių aprūpinimą būtais, maistu ir pašaru, reikalui esant, pasiskirstydamas jas tarp įgulos dalių;
- g) žiūrėti, kad atvykusieji į įgulą tarnybos reikais arba atostogų kariai gyventų ligi leistu jiems laiko ir su liudymais.

23. Mažesnėse įgulose, kur komendantų neskiriama, jų pareigos tenka įgulų viršininkams.

C. Placadjutantas.

Jo paskyrimas, pareigos ir teisės.

24. Didelėje įguloje įgulos viršininkas gali paskirti viena arba du placadjutantus, kurie savo pa-

reigų atžvilgiu betarpiškai priklauso įgulos komendanto. Skiriami jie ta pačia tvarka, kaip ir komendantas (žr. 18 §.).

25. Placadjutantas yra įgulos komendanto nurodymų vykdytojas. Jis padeda įgulos komendantui ir vykdo tai, ką jam pastarasis iš savo veikimo paveda.

26. Nuolatinės placadjutanto pareigos:

- a) prižiūrėti, kad būtų vykdomi įgulos viršininko ir komendanto nurodymai;
- b) prižiūrėti, kad aktyviosios tarnybos ir atsargos kariai, kurie dėvi uniformą, laikytųsi drausmės, viešojo padorumo ir uniformos taisyklių;
- c) be to, vyresnysis adjutantas turi prižiūrėti laikinai gyvenančių įguloje karių registracijos knygą.

27. Santykiuose su tiesioginai jo nepriklausomais kariais, placadjutantas drausmės teisių neturi. Viešose vietose jis atstovauja įgulos komendantą ir veikia jo vardu.

28. Reikalui esant, placadjutantas gali būti paskirtas ir tokioje įguloje, kur komendanto neskiriama. Tada jis betarpiškai priklauso įgulos viršininko ir atstovauja jį viešose vietose.

D. Specialūs įgulos organai.

29. Didesnėse įgulose, kur nėra etatinių įgulų gydytojų, kapelionų ir kitų specialistų, reikalui esant, toms pareigoms eiti įgulos viršininkas gali skirti atitinkamus dalių specialistus, laikydamasis tos pačios tvarkos, kuria jis skiria įgulos komendantą, be to, dar gaudamas sutikimą tos vyresnybės, kurios skiriamasis priklauso specialybės atžvilgiu.

Šie neetatiniai, kaip ir etatiniai, įgulos specialistai įgulos reikalų atžvilgiu betarpiškai priklauso įgulos viršininko ir yra jo padėjėjai specialiuose reikaluose. Nuo savo tiesioginių pareigų jie neatleidžiami.

Įgulos gydytojas,

30. Įgulos gydytojas įgulos viršininko įsakymu tikrina įgulos dalis sanitariniu atžvilgiu ir praneša jam apie pastebėtus trūkumus. Tikrinti dalį jis gali tik dalyvaujant dalies vadui arba jo pavaduotojui ir dalies gydytojui, kur jis yra.

Trūkumams pašalinti įgulos viršininkas duoda dalių vadams tinkamų nurodymų. Jei dėl tų trūkumų reikia ką bausti, tai tiesioginai priklausomus viršininkus baudžia įgulos viršininkas, o apie kitus jis praneša apygardos viršininkui.

31. Staigiais ir neatidėtiniais reikalais, taip pat epidemijos metu įgulos gydytojas gali duoti dalims skubių nurodymų įgulos viršininko vardu, tuojau apie tai jam pranešdamas.

32. Prižiūrėdamas įgulą sanitariniu atžvilgiu, įgulos gydytojas neturi teisės kištis nei į vidaus, nei į gydymo reikalus tose dalyse ir gydyklose, kurios betarpiškai jo nepriklauso.

33. Apskritai, įgulos gydytojui uždedamos šios pareigos:

- a) prižiūrėti įgulos sanitarinius reikalus įgulos tarnybos ribose;
- b) palaikyti glaudžius ryšius ir bendradarbiauti su civilės valdžios sanitariniais organais, gaunant iš jų žinių apie vietos sanitarinį stovį ir padedant įvykdyti bendrąsias higienos ir sanitarijos policines taisykles;

- c) dalyvauti bendrose sanitarinėse komisijose įgulos ribose; kariškose sanitarijos komisijose, žiūrint laipsnio, – dalyvauti pirmininku arba nariu;
- d) prižiūrėti įgulos ligoninę, įgulos pirtis ir dezinfekcijos kameras, pristatant įgulos viršininkui tikslingesnio jų naudojimo projektus;
- e) prižiūrėti sanitarijos atžvilgiu įgulos maisto sandėlius, skerdyklas, kepyklas, įgulos daboklę, sargybines ir t. t.
- f) sustatyti įgulas budinčių (dežuruojančių) sanitarijos karininkų tvarkaraščius;
- g) reikalui esant, išdavinėti ligos liudymus laikyčiai įguloje sustojusiems kariams;
- h) sudaryti įgulos užkrečiamųjų ligų statistikos santraukas, gaunant reikalingas žinias iš dalių; pasirodžius užkrečiamai ligai, – imtis priemonių apsaugojimui nuo epidemijos ir pranešti atitinkamiems civilės valdžios organams.

Įgulos veterinarijos gydytojas.

34. Įgulos veterinarijos gydytojas veterinarijos srityje turi visai analogines teises ir pareigas, kaip įgulos sanitarijos karininkas sanitarijos srityje (žr. 33 §),

Įgulos kapelionas.

35. Įgulos kapelionas yra įgulos viršininko padėjėjas tikybos reikaluose. Laikydamasis bendrųjų įgulos viršininko nurodymų, jis tvarko visus tikybinius įgulos reikalus: atlieka įvairias tikybinės apeigas, suruošia visai įgulai bendras pamaldas, tikybinio turinio paskaitas; tvarko įgulos bažnyčios reikalus; tvarko įgulos kapus – vienas arba komisijos sudėty. Be to, jis moko tikybos tose įgulos dalyse, kuriose nėra etatinių kapelionų.

III SKIRSNIS.

Igulos tarnybos tvarkymas ir eiga.

Igulos valdyba.

36. Visi igulos reikalai telkiami igulos valdyboje. Be igulos viršininko, komendanto, placadjutanto ir specialistų į jos sudėtį įeina padedamasis personalas: raštininkai, pasiuntiniai ir t. t.

Kur yra etatinis igulos komendantas, igulos valdyba būna prie jo įstaigos ir techniškai darbas dirbamas tos įstaigos etatinių tarnautojų;

Kur nėra etatinio igulos komendanto, ten igulos valdyba būna prie to štabo, kuris betarpiškai priklauso igulos viršininko; šis štabas dirba techniškai igulos valdybos darbą.

Įsakymai ir nurodymai.

37. Igulos reikalams tvarkyti igulos viršininkas leidžia įsakymus arba atskirus nurodymus. Įsakymai pasirašomi igulos viršininko, komendanto ir placadjutanto. Kur esama igulos specialistų, — specialiais reikalais įsakymai komendantui vietoje pasirašomi tų specialistų. Nurodymai duodami igulos viršininko vardu, pasirašant komendantui ir placadjutantui (vyresniajam).

Įsakymai igulai ir atskiri nurodymai turi būti įteikti dalims prieš išleidžiant jų vidaus įsakymus.

Žinios ir raportai.

38. Atskirų igulos dalių vadai pristato igulos viršininkui kas mėnuo slaptas žinias apie sudėtį ir ap-

ginklavimą (pavyzdys 1 nr.): terminuotas — nustatytu terminu, neterminuotas — kai sudėtis arba apginklavimas žymiai pasikeičia.

39. Dalių vadai pranešinėja:

- a) normaliai — kasdien nustatytą valandą (telefonogramomis);
- b) apie ypatingus įvykius — tuojau;
- c) apie didesnius lauko arba nakties pratimus — 12 valandų prieš pradėdant juos;
- d) apie šaudymo pratimus ir didesnius lauko mokymus, kurių metu numatoma šaudyti — visa para prieš pradėdant juos; tais atvejais igulos viršininkas praneša civiliai vietos valdžiai.

Slaptažodžiai.

40. Igulos viršininkas duoda igulos dalių vadams ir viršininkams slaptažodžius: parolį ir leidimą. Slaptažodžiai turi būti duodami raštu antspauduotame voke, kasdien arba iš karto tam tikram laikotarpiui, bet ne ilgiau kaip savaitei. (Smulkiau apie slaptažodžius žr. šio statuto VI daly).

Santykiai su civile valdžia.

41. Igulos viršininko santykiai su civile valdžia turi būti pagrindžiami glaudžiais ryšiais ir bendradarbiavimu. Igulos viršininkas prižiūri, kad kariai vykdytų tuos administracinius ir policinius civilės valdžios įsakymus, kurie ir kariams privalomi.

42. Civilės valdžios įvairūs tarnybiniai veiksmai gali būti atliekami kariuomenei priklausomose trobesiuose ir žemės plotuose, tik gavus igulos viršininko sutikimą ir tik dalyvaujant jo paskirtam karininkui.

Pakeileivingų dalių ir aktyviosios tarnybos karių registracija.

43. Pakeileivingų dalių vadai ir įvairių transportų viršininkai, jei tos dalys arba transportai sustoja įgulos rajone ne trumpiau kaip šešias valandas, praneša apie tai įgulos viršininkui.

44. Visi aktyviosios tarnybos kariai, atvykstantieji į įgulą tarnybos reikalais arba atostogų, registruojami įgulos valdyboje (komendantūroje).

Karių pareigos registravimosi reikalu ir to registravimosi tvarka nustatyta šio statuto IV daly.

Atsargos karių registracija tvarkoma specialėmis taisyklėmis.

45. Įgulos valdyboje turi būti dvi registracijos knygos: viena karininkams, kita kareiviams. Į šias knygas įrašoma: koks karys, kada, kuriuo tikslu apsigyveno įguloje, koks dokumentas tatai liudija, jo galiojimo terminas, kario antrašas ir iš išvykimo data (pavyzdys 2 nr).

46. Kai atostogaujantis arba siūstas (komandiruotas) karys praneša negalįs laiku grįžti į savo dalį dėl ligos, tai įgulos komendantas turi pakviesti karišką arba, jo nesant, civilį gydytoją to kario sveikatai patikrinti. Tikrinimo metu turi būti arba pats komendantas arba jo įgaliotas karininkas.

47. Sveikatos patikrinimo aktą komendantas nušunčia susirgusiojo viršininkui ir paskui žiūri, kad pasveikęs jis tuojau išvyktų į savo tarnybos vietą. Išvykimo data pažymima jo liudyme. Susirgusius kareivius komendantas siunčia į karišką ligoninę, o jos nesant, į civilę ir apie tai praneša jų viršininkams.

48. Jei atostogaujantis arba siūstas karys negali laiku grįžti į savo dalį dėl kurių kitų teisėtų prie-

žasčių, tad komendantas apie tai praneša to kario viršininkui, o liudyme pažymi ir pasivėlinimo priežastį ir išvykimo datą.

Kultūros ir švietimo reikalai.

49. Kultūros ir švietimo reikalais įgulos viršininkas, susitardamas su atskirų dalių vadais, palaiko ryšius su įvairiomis, kaip nuolatinėmis, taip ir laikinomis visuomenės organizacijomis, kurių tikslas — materialiai arba moraliai šelpti ir globoti karius.

50. Reikalui esant, įgulos viršininkas, susitardamas su atskirų dalių vadais, gali pasiskirti sau kultūros ir švietimo vadovą. Didelėse įgulose juo gali būti paskirtas visai atskiras karininkas, mažesnėse — vienas iš tų karininkų, kuriems pavesta rūpintis šiais reikalais atskirose dalyje.

51. Kultūros ir švietimo pareigos:

- a) organizuoti įgulos dalims tarpusavio paramą ir bendradarbiavimą kareivių švietimo darbe tais atvejais, kai tatai tikslinga;
- b) rengti visai įgulai bendras paskaitas iš istorijos, tėvynės pažinimo, higienos ir t. t.;
- c) rengti ekskursijas į istorines vietas, muziejus, parodas, pavyzdžius ūkius ir t. t.;
- d) organizuoti įguloj teatro vaidinimus;
- e) rūpintis kad tam tikromis dienomis kareiviai iš-tisais vienetais palengvintomis sąlygomis galėtų būti vedami į vietos teatrų vaidinimus ir į kinus;
- f. dalyvauti organizavime švenčių, koncertų, žaidimų ir kitų pramogų.

Sportas.

52. Panašiai, kaip kultūros ir švietimo reikalus, įgulos viršininkas, susitardamas su atskirų dalių vadais, tvarko ir sporto reikalus įguloje.

Reikalui esant, gali būti paskirtas iš karininkų sporto vadovas, kuris rūpinasi: sporto aikščių ir įvairių įrengimų paskirstymu tarp įgulos dalių; įgulos sporto rungtynių organizavimu; palaikymu ryšių su vietos civilėmis sporto organizacijomis.

IV SKIRSNIS.

Budėtojų ir pasiuntinių tarnyba įguloje.

Įgulos budėtojas.

53. Budėti (dežuruoti) įguloje skiriamas karininkas. Ar įgulos budėtojas (dežuras) turi būti skiriamas ar ne, tatau pareina nuo įgulos didumo ir sudėties įvairumo, nuo sargybų skaičiaus, nuo parengties stovio ir tt. Paprastai įgulos budėtojas skiriamas tokioje įguloje, kuri prilygsta batalionui. Mažesnėse — tik ypatingais atvejais.

Įgulos budėtojų skiriamas arba dalies budėtojas arba visai atskiras karininkas, žiūrint kaip ir kur yra tiksliau.

Atskiras įgulos budėtojas paprastai skiriamas tokioje įguloje, kurios sudėty yra daugiau negu pulkas. Mažesnėje įguloje — tik tada, jei ji susideda iš keleto kad ir mažų atskirų dalių arba iš keleto ne vienos dalies dalinių.

54. Jei didelė įgula padalinama rajonais, tai, reikalui esant, skiriami rajoniniai budėtojai, kurie įgulos tarnybos atžvilgiu betarpiškai priklauso įgulos budėtojo. Paprastai rajoninio budėtojo pareigas eina tame rajone stovinčios dalies budėtojas.

55. Jei dėl įgulos didumo įgulos budėtoju turi būti ne dalies budėtojas, bet atskiras karininkas, tai žiūrint aplinkybių, pačios įgulos ir jos parengties dalių didumo, jis turi būti ne žemesnis kaip kuopos vadas, ir apskritai ne jaunesnis už parengties dalių vadus, rajoninius budėtojus ir kitus jo priklausomus karininkus.

Įgulų budėtojais neskiriami: atskirų dalių vadai, įvairių štabų, sanitarijos, veterinarijos ir teismo karininkai, taip pat adjutantai ir dalių komendantai.

Įgulos budėtojo pareigos ir teisės.

56. Įgulos budėtojas betarpiškai priklauso įgulos komendantui. Tarnybą eina 24 valandas. Pradedą ją sargybų skirstymu. Pradėjęs ir baigęs budėti, praneša įgulos komendantui. Jis atleidžiamas nuo užsiėmimų tą dieną, kurią pabaigia budėti.

57. Įgulos budėtojas yra įgulos sargybų, įvairių budėjimo ir kontrolės organų, o taip pat įgulos parengties dalių viršininkas.

58. Įgulos budėtojas turi:

- a) išskirstyti sargybas ir prižiūrėti tų sargybų ir parengties dalių tarnybą;
- b) tikrinti įgulos sargybų sudėtį, susitvarkymą ir t. t.; tikrinti sargybų viršininkus ir sargybinius, ar moka savo pareigas ir kaip jas eina;
- c) tikrinti tvarką sargybinėse;

- d) vadovauti parengties ir pagalbos dalims, kol į savo vietas atvyksta neatsakomingi asmenys; ypatingais atvejais gali pareikalauti pagalbos iš artimiausios dalies, jei parengties dalies nepakaktų;
- e) žiūrėti, kad kariai viešose vietose elgtųsi pagarbiai ir laikytųsi uniformos taisyklių; kad kareiviai neišeitų iš kareivinių rajono be leidimo; tatai jis vykdo arba pats, arba pasiųsdamas patrulius;
- f) nuolat būti įgulos viršininko paskirtoje vietoje, iš kur išvykti tegali tik aukščiau nurodytoms savo pareigoms eiti, kas kartas apie tai pranešdamas vyriausios sargybos viršininkui arba savo padėjėjui, jei jis yra paskirtas, be to, dar parašydamas tatai tam tikrojo lentos budėtojo kambarį;
- g) įrašyti raportą į tam tikrą knygą ir pristatyti įgulos komendantui, perdavus budėjimą; tame raporte turi būti pažymėta:
 - 1) kada ir nuo ko priimta tarnyba;
 - 2) kokie nurodymai gauti ir duoti;
 - 3) tarnybos eiga; sargybų tikrinimas ir t. t.;
 - 4) ypatingi įvykiai;
 - 5) kam ir kada perduota tarnyba,

Įgulos budėtojo padėjėjas.

59. Reikalui esant, kai įgulos budėtojas negali aprėpti savo pareigų, jam skiriamas padėjėjas — karininkas arba puskarininkis. Padėjėjas vykdo tai, ką jam iš savo pareigų paveda įgulos budėtojas.

Įgulos budintis gydytojas.

60. Greitajai medicinos pagalbai teikti įgulos viršininkas skiria budėti gydytoją, laikydamasis to tvarkaraščio, kurį jam pristato įgulos gydytojas.

Budėti skiriami įgulos dalių sanitarijos karininkai, išskiriant kariškųjų ligoninių gydytojus.

Gydytojas budi 24 valandas. Pradėjęs ir baigęs budėti, praneša įgulos komendantui.

Specialybės reikalais nurodymus jam duoda įgulos gydytojas.

61. Budintis gydytojas turi:

- a) teikti medicinos pagalbą: 1) laikinai sustojusiems įguloje kariams; 2) areštuotiems įgulos daboklėje; 3) staiga susirgusiam kariui arba jo šeimos nariui;
- b) kariui staiga mirus, — konstatuoti mirtį ir surašyti mirimo aktą, laikydamasis šiam reikalui nustatytų taisyklių.

62. Budintis gydytojas nepriklauso įgulos budėtojo, bet bendradarbiauja su juo tais atvejais, kai to reikalauja tarnyba. Jam padėti skiriamas sanitarijos puskarininkis arba eilinis sanitaras.

63. Gydytojas budi tam tikrojo vietoje, kur turi būti spintelė ir krepšys su greitosios pagalbos priemonėmis. Išvykdamas tarnybos reikalais jis turi palikti tam tikrojo lentos parašytą antrašą, kur vyksta, be to, dar pranešti įgulos budėtojui.

64. Suteikęs kam nors medicinos pagalbą arba šiaip kurią savo pareigą atlikęs budintis gydytojas turi tatai įrašyti į „budinčio gydytojo knygą“, kurios pavyzdžius nustato aukštesnioji sanitarijos vyresnybė.

65. Mažesnėse įgulose, kur tėra ne daugiau kaip trys gydytojai, ir normalus budėjimas negalimas, — turi būti įsakyme įgulai paskelbtas tvarkaraštis, pagal kurį kiekvieną dieną po darbo turi būti savo bute vienas gydytojas, kurį, reikalui esant, galėtų iššaukti įgulos budėtojas.

Tose įgulose, kur tėra tik vienas gydytojas, ir joks budėjimas negalimas, greitosios medicinos pagalbos reikalas tvarkomas specialėmis tokiais įgulai pritaikytomis taisyklėmis, gaunant reikalingų nurodymų iš aukštesniosios vyresnybės.

66. Jei mažesnėje įguloje yra kariška ligoninė, tai tos ligoninės budintis sanitarijos karininkas kartu eina ir įgulos budinčio gydytojo pareigas. Bet tokiais atvejais budėti ligoninėje skiriami paeiliui visi įgulos dalių gydytojai.

Pasiuntinių tarnyba.

67. Pasiuntiniai skiriami įsakymams, pranešimams ir šiaip raštams nešioti. Žiūrint kur ir kuriam tikslui, pasiuntiniais gali būti skiriami karininkai, puskarininkiai ir eiliniai.

Kai nuolatinių etatinių pasiuntinių nepakanka tarnybai, tai, reikalui esant, pasiuntiniai paskiriami kartu su visa kita dienos tarnyba.

Įvairiems įgulos štabams ir įstaigoms pasiuntinius skiria įgulos dalių vadai įgulos viršininko įsakymu. Kiekvienu atveju štabas ar įstaiga turi turėti aukštesniojo viršininko sutikimą naudotis neetatiniiais pasiuntiniais.

Pasiuntiniais laikinai atvykstantiems aukštesiems viršininkams skiriami šio statuto VII dalies taisyklėmis.

68. Pasiuntiniais skiriamieji kareiviai turi būti patikimi, sąžiningi, kariškai išauklėti, išmokyti ir nealfabetai.

Jie turi būti aprūpinti užrašų knygelėmis, rašomomis priemonėmis ir odinėmis makštimis raštams sudėti: tie, kurie paskirti į įstaigas, — šiųjų įstaigų; kurie paskirti viršininkams, — tųjų dalių, kurios šiuos pasiuntinius skiria.

Makštys nešiojamos per dešinę petį.

69. Pasiuntiniai karininkai prieš vykdami į tarnybą prisistato juos paskyrusiems dalių vadams ir paskui vyksta į tarnybos vietą.

Pasiuntiniai kareiviai kartu su kita dienos tarnyba turi būti sargybų skirstyme, iš kur vyksta į tarnybos vietą.

70. Atvykę į tarnybos vietą, tie pasiuntiniai, kurie paskirti kuriam nors viršininkui, prisistato jam; tie, kurie paskirti štabui ar įstaigai, įsiregistruoja pas raštininką tam tikroje knygoje ir prisistato adjutantui arba raštvedžiui, žiūrint, kas atsako už tos įstaigos raštų siuntinėjimą.

Nurodymai, kuris pasiuntinys ir ko betarpiškai priklauso ir kam prisistato, turi būti iš anksto įgulos valdybos pranešami toms dalims, kurios skiria pasiuntinius. Tokius nurodymus pasiuntiniai karininkai gauna dalies štabe iš adjutanto; kareiviai — iš savo kuopų vadų; be to, pastariusius patikrina dalies budėtojas skirstymo metu.

71. Tarnybą pasiuntiniai eina arba pagal atatinkamas instrukcijas arba pagal vietoje gaunamus įsakymus.

72. Tarnybos vietoje pasiuntiniai turi būti ten, kur jiems nurodoma būti, ir niekur negali išvykti be viršininko leidimo. Jei pasiuntiniai būna viršininko bute, tai ginklus, aprangą, milinę ir kepurę pasideda paskirtoje vietoje ir palieka su mundurais, apsijuosę diržais.

73. Normaliam stoviui esant, pasiuntiniai karininkai būna su sargybų apranga, kareiviai — su asmeniniais ginklais. Budrumo arba visiškos parengties stoviui esant, taip pat ir karo metu pasiuntiniai ginkluojami šaunamais ginklais.

V SKIRSNIS.

Įgulos kovos parengtis.

Bendrieji dėsniai.

74. Įvairiems ypatingiems atvejams įguloje skiriamos parengties dalys. Jų dydį ir tarnybą nustato įgulos viršininkas, atsižvelgdamas į vietos sąlygas, įgulos didumą, normalių užsiėmimų reikalus ir į kovos parengties laipsnį.

75. Parengties dalys nuolat turi būti tiek parengtos, kad kiekvienu laiku galėtų būti, kur reikiant, pavartotos.

Parengties dalims vadovauja įgulos viršininkas, gi prireikus jį pavaduoti, — įgulos komendantas. Ypačingais atvejais joms vadovauja įgulos budėtojas.

Parengties dalių sudėtis ir tarnyba.

76. Parengties dalių dydis ir parengties laipsnis turi būti aprėžiami ligi būtino minimumo. Paprastai parengties tarnybai skiriama $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{8}$ visos sudėties dalis. Skiriami įvairūs vienetai (kuopos, būriai) iš eilės, neardant jų nuolatinės organizacijos.

77. Jei aplinkybės leidžia, parengties dalys turi būti laikomos atskirai. Joms turi būti paskiriami tri-

mičiai. Apranga — kaip sargybose. Tarnyba paprastai pradedama ir baigiama kartu su sargybų tarnyba.

Kovos parengties stoviai.

78. Kovos parengties stovis, žiūrint aplinkybių, būna.

- a) normalus;
- b) budrumo stovis;
- c) visiškos parengties stovis.

Budrumo arba visiškos parengties stovį gali įvesti krašto apsaugos ministeris. Ypatingose aplinkybėse, žiūrint reikalo skubumo, tatau gali padaryti apygardos viršininkas arba net įgulos viršininkas. Pastarieji turi tuoju apie tai pranešti kartu su motyvais krašto apsaugos ministeriui, kuris arba patvirtina paskelbtąjį stovį arba panaikina.

Praėjus reikalui, vienas ar kitas aukštesnio laipsnio stovis žeminamas krašto apsaugos ministerio įsakymu.

Normalus stovis.

79. Normaliam stoviui esant, parengties dalys dalyvauja užsiėmimuose kareivinėse arba arti jų. Šių dalių kareiviai miega pusiau nusirengę (su kelinėmis ir batais). Raitininkų dalyse parengti balnai dedami šalia arklių.

Budrumo stovis.

80. Budrumo stoviui esant:

- a) neleidžiama atostogų;
- b) draudžiama kariams išeiti iš kareivinių pavieniui ir be šaunamųjų ginklų;

- c) karininkai turi kas kartą pranešti, kur kuris yra, kad kiekvienu laiku jie būtų greit surandami;
- d) parengties dalys sustiprinamos; mokomos tik kareivinių ribose, jų kariai naktį miega visai apsirengę, laikydamišios tos tvarkos kuri nustatyta sargyboms;
- e) visos kitos dalys mokomos kuo arčiausia prie kareivinių;
- f) tikrinama ginklų, municijos, maisto ir pašaro atsarga ir duodami parengiamieji nurodymai, kad, paskelbus visišką parengties stovį, visa tai galėtų būti kuo skubiausiai išduota.

Visiškos parengties stovis.

81. Visiškos parengties stoviui esant, kariuomenės dalys visiškai parengiamos. Šį stovį paskelbus:

- a) parengties dalys sustiprinamos, užsiėmimuose visai nedalyvauja; mainomos kas 12 valandų; nakties metu paeiliui pusė budi, pusė miega, laikydamosi tos tvarkos, kuri nustatyta sargyboms;
- b) visos dalys turi būti aprūpintos, kaip žygiui; visi įgulos kariai turi būti kareivinėse, karininkai — prie savo dalių;
- c) pasiuntiniai siuntinėjami tik poromis ir su šaunamais ginklais;
- d) vežimai, virtuvės, dviračiai ir panašūs daiktai turi būti parengti žygiui; visos gurguolės parengtis pareina nuo aplinkybių;
- e) dalys, išeinančios iš kareivinių ribų, turi būti visiškai apginkluotos ir aprūpintos municija;
- f) neparengties dalys, žiūrint aplinkybių, mokomos kareivinių ribose.

Pavojus.

82. „Pavojus“ yra būdas kuo skubiausiai pasiekti kovos parengties.

Kaip taikos, taip ir karo metu įgulos viršininkas pavojaus reikalu duoda tam tikrų parengiamų nurodymų, kurie trumpiau vadinami „pavojaus nurodymais“.

83. Pavojaus nurodymai laikomi paslaptimi. Jie turi būti visuomet suderinti su tikrybės aplinkybėmis ir uždaviniais. Tam tikslui įgulos viršininkas turi palaikyti glaudžius ryšius su atitinkamais civilės valdžios organais. Pavojaus nurodymuose turi būti smulkiai numatyta:

- a) įgulos dalių elgimasis pavojui ištikus; jų veiksmai ir uždaviniai;
- b) įvairių atskirų įgulos grupių vadovybių santykiai;
- c) ryšių tarnyba ir priemonės;
- d) bendroji vadovybė ir jos štabas;
- e) užimtini punktai: paštas, geležinkelio stotis, telegrafas ir t. t.;
- f) susirinkimo vietos: 1) atskirai kiekvienai daliai ir 2) bendroji visai įgulai arba didesniai jos dalių junginiui;
- g) pavojaus dydis, nustatant, kurios dalys turės veikti;
- h) pavojaus signalai, kurie, žiūrint pavojaus veiksmo, turi būti duodami telefonu, raštu, trimitu, šūviu, raketomis ir t. t.; kiekvieno pavojaus signalas turi būti numatytas bent dviem būdais;
- i) keliai, kuriais dalys turi vykti į susirinkimo vietas;
- j) vieta, kur bus įgulos viršininkas pavojaus metu;

k) smulkūs nurodymai, liečiantieji kiekvieną pavojaus veiklą, sargybų sustiprinimą, pavojui nustatytos municijos išdavimą, vykimo kelių ir susirinkimo vietų apsaugą ir, apskritai, veiksmų laisvės laidavimą ir t. t.; nurodymai įvairioms voroms (municijos, sanitarijos ir t. t.), sandėliams, raštinėms, įvairių tarnybų karininkams ir t. t.

84. Remdamiesi „pavojaus nurodymais“ visi įgulos dalių vadai sustato savo slaptus pavojaus įsakymus, su kuriais iš anksto supažindina tuos dalinių vadus, kuriems šiais įsakymais duodami vienoki ar kitoki uždaviniai.

Visos įgulos arba tik jos dalies pavojus.

85. Visos įgulos arba jos dalies pavojų skelbia įgulos viršininkas arba aukštesnis už jį viršininkas. Ypatingais atvejais, be šiųjų viršininkų, pavojų gali skelbti įgulos komendantas atskiros dalies vadas, dalies arba įgulos budėtojas.

Tatai padarę jie turi tuojau pranešti įgulos viršininkui.

86. Kad, paskelbus pavojų, kovos parengtis būtų pasiekta be jokio pasivėlavimo, pirmiausia reikalinga, kad visi, kam reikia, laiku apie tą pavojų sužinotų. Todėl ypatingo dėmesio reikia kreipti į patį pavojaus paskelbimą, sustatant tam reikalui tikslų planą.

Gyvenantiems už kareivinių ribų reikia pranešti telefonu arba per pasiuntinius ir, reikalui esant, duoti jiems apsaugą.

87. Duodant pavojaus signalą telefonu, žodžiu arba raštu reikia aiškiai pasakyti laipsnis ir pavardė to viršininko, kuris duoda tą signalą arba įsakė jį

duoti. Visi trimičiai pakartoja vyriausios sargybos duodamą signalą.

Tylus būdas pavojui skelbti.

88. Be įvairių kitų pavojaus skelbimo būdų, kaip visos įgulos, taip ir atskirų jos dalių pavojui skelbti, jei galima, vartojamas tam tikras tylus būdas. Tokiu atveju pavojų skelbiantis viršininkas per pasiuntinius pasiūnčia vykdytojams trumpus įsakymus: pavojus, kas vykdo ir parašas tojo viršininko.

Pavyzdys įsakymo, kuriuo M. įgulos viršininkas skelbia N pulko pavojų.

Štampas	Data, valanda.
	Pavojus. N pulkas.
	(parašas) M. įgulos viršininkas

Tokie įsakymai iš anksto paruošiami ir laikomi slapta, antspauduotuose vokuose, užrakinti.

89. Prireikus vienoki ar kitoki pavojų skelbti, viršininkas, adjutantas arba kitas karininkas, kuriam bus pavesta, tuojau pasiūnčia vykdytojams šiuos iš anksto parašytus įsakymus, pažymėdamas juose datą ir valandą, kada jie duodami.

Įsakymai siunčiami vokuose, ant kurių rašoma: antrašas, siuntimo valanda, pasiuntinio laipsnis ir pavardė ir siuntėjo parašas.

Pavyzdys:

Kam	
Antrašas	
Kada išsiųsta	
Pasiuntinys	
Siuntėjo parašas	
<hr/>	
Gauta: val. min.	
Gavėjo parašas:	

Vokai su gavėjų parašais gražinami siuntėjui.

Kas daroma išgirdus pavojaus signalą.

90. Išgirdęs pavojaus signalą, kiekvienas karys kuo skubiausiai vyksta į kareivines, į savo tarnybos vietą.

Dalys su pilna apranga ir visa tuo, kas nustatyta pavojaus įsakymais, vyksta į susirinkimo vietą arba ten, kur paskirta vykti pavojaus nurodymais. Jei duotasis signalas skelbia dalinį pavojų, tai jį vykdo tik tos dalys, kurias jis liečia.

91. Jei dalys, kurias paliečia pavojus, turi kur išvykti — kareivinėse lieka visos sargybos ir dienos tarnyba su dalies budėtoju priešaky. Jei kareivinėse kitų dalių nėra, tai sargybos turi būti iš anksto numatytu būdu sustiprintos.

92. Pavojaus atvejams susirinkimo vieta turi būti skiriama ir tada, jei kuri dalis yra laikinai kur apsisitėjusi, kad ir ne įgulos ribose.

Pavojaus pratimai.

93. Kad karininkai ir kareiviai turėtų reikalingo prityrimo ir, tikram pavojui ištikus, pajėgtų nugalėti įvairius jo sunkumus, — viršininkai turi skirti pavojaus pratimus.

Pratimuose negalima vartoti tų signų, kurie nustatyti pavojaus nurodymais, išskyrus trimito signalus.

VI SKIRSNIS.

Saugumo ir viešosios tvarkos tarnyba.

94. Įgulos vyresnybė turi žiūrėti, kad kariai laikytųsi viešosios tvarkos reikalavimų. Įgulos viršininko įsakymai šiuo reikalu pagrindžiami karo tarnybos reikalavimais ir civilės valdžios nuostatais.

Patruliai ir jojos.

95. Viešajai tvarkai įguloje palaikyti skiriami tam tikri patruliai arba jojos, karių viršininkais, žiūrint jų uždavinių, būva arba karininkai arba puskarininkiai.

Prireikus tokių patrulių (jųjų) paskirti, įgulos komendantas turi pranešti į dalį iš anksto, nurodydamas: a) patrulių skaičių; b) kiekvieno jų dydį; c) kur juos siųsti; d) kurį laiką jie turės patruliuoti; e) kiek paiminių jų turi būti ir f) visa kita, kas nurodytina.

Skubiais atvejais patruliai (jojės) skiriami arba iš parengties dalies arba iš vyriausiosios sargybos.

96. Paprastai šių patrulių (jų) uždavinys yra: a) žiūrėti išorinės karių išvaizdos ir jų elgimosi; b) tikrinti karių dokumentus, sulaikyti ir pristatyti įgulos budėtojui neturinčius leidimų išeiti iš kareivinių arba nepadoriai besielgiančius.

Bevykdydami savo uždavinį, patruliai turi palaikyti kontaktą su policija ir veikti kartu su ja, kai viešosios tvarkos ardytojų tarpe esama ir civilių asmenų ir karių.

97. Jei viešosios tvarkos nesilaiko karininkas, tai patarti jos laikytis, patikrinti dokumentus arba sulaikyti jį tegali tik toks patrulis, kuriam vadovauja karininkas.

98. Ginklus patruliai vartoja tomis pačiomis taisyklėmis, kaip ir sargybiniai (žr. VI d.).

99. Patruliams baigus patruliuoti, jų viršininkai (jei yra bendras, tai jis vienas) praneša įgulos budėtojui apie tarnybos eigą; ypatingais atvejais jie praneša tuoj po įvykio.

Apsargos tarnyba.

100. Apsarga skiriama transportui, kaliniams, areštuotiems arba belaisviams lydėti. Paprastai apsargas skiria atskirų dalių vadai, kiekvienas savo dalies reikalams. Bet, jeigu kuriai daliai ar įstaigai savo jėgų nepakanka, arba jei apsarga reikalinga įgulos reikalams, tai ją paskirti įgulos viršininkas įsako vienos ar kitos dalies vadui.

Įsakyme turi būti nurodyta:

- a) kuriam tikslui skiriama apsarga;
- b) jos sudėtis;
- c) apginklavimas, apranga, aprūpinimas maistu ir kitais dalykais;

- d) kurią valandą ir kur ji turi atvykti;
- e) kuriam laikui ji skiriama;
- f) kuriuos dokumentus turi ji turėti.

101. Apsarga susideda iš jos viršininko (karininko arba puskarininkio) ir apsarginių. Bendrosios apsargos viršininko pareigos ir teisės — kaip sargybos viršininko; gi apsarginių — kaip sargybinių.

Apsarga kaliniams ir areštuotiems lydėti.

102. Kalinių ir areštuotųjų apsargoms nustatomos šios taisyklės:

- a) Apsargos dydis turi atitikti lydimųjų skaičiui ir svarbumui. Jei jie lydimi pėsti nesurakinti, — apsarginių turi būti vienu žmogum daugiau, negu lydimųjų. Jei jie lydimi pėsti surakinti, tai apsarginių skiriama:

prie 1 kalinio	2 apsarg.	prie 6—10 kal.	6 aps.
" 2 "	3 "	" 11—20 "	7—10 "
" 3 "	4 "	" 21—30 "	11—15 "
" 4—5 "	5 "	ir t. t.	

Jei kaliniai vežami tam tikrame kameros pavidalo vežime arba automobilyje, tada apsarginių skiriama 1—3 žm., žiūrint kalinių svarbumo, vežimo konstrukcijos ir t. t.

- b) Apsarginiai vyksta: jei jų yra du, tai vienas iš vienos lydimojo šalies, kits iš kitos, abudu 1—2 žingsniu atsilikę; vyresnysis — iš dešinės; jei — trys, tai — du iš šalių, vyresnysis iš — užpakalio; jei 4 arba daugiau, tai — vienas iš priešakio, kiti — iš šalių ir vyresnysis — iš užpakalio.
- c) Niekas iš lydimųjų niekur ir niekada negali būti paliktas be jokios apsargos.

- d) Priimant kalinius ar areštuotuosius:
- 1) apsargos viršininkui reikia gauti jų sąrašus ir nurodymus (žodžiu arba raštu) dėl pavojingesniųjų, iš kurių greičiau galima laukti mėginimo bėgti arba priešintis;
 - 2) visi jie iškrečiami akivaizdoje to asmens, kuris juos perduoda lydėti;
 - 3) šautuvus apsarga užtaiso akivaizdoje priimamųjų kalinių pagal garsią viršininko komandą; pėstieji apsarginiai turi turėti užmautus durtuvus, ratieji — nuogus kardus;
 - 4) apsargos viršininkas įsakmiai įspėja, kad, jei kas bėgs arba priešinsis, bus pavartoti ginklai.
- e) Bevykstant reikia vengti gyvesnių gatvių, laikytis dešinės ir neiti šaligatviais. Jei važiuojama traukiniu arba garlaiviu, tai, susitariant su geležinkelio arba garlaivio administracija, kaliniai su apsarga sodinami atskirai nuo keleivių. Apsarginiai, jei galima, ginkluojami pistoletais arba karabinais ir statomi tose vietose, pro kur kaliniai gali mėginti bėgti.
- f) Apsarginiai turi patys nesikalbėti su lydimaisiais ir neleisti jiems kalbėtis nei tarpusavy, nei su pašaliniais asmenimis, neleisti priiminėti arba perdavinėti laiškų ir t. t. Apskritai, jokie praeiviai neturi būti prileidžiami artyn. Besiartinantieji turi būti įsakmiai įspėjami; jei nepaklauso, — areštuojami, o ypatingais atvejais gali būti pavartoti ginklai.
- g) Jei kas iš lydimųjų bėga ir, apsargai vieną kartą sušukus: „stok — šausiu!“ — nesustoja,

tai šaujama. Apskritai, šiais atvejais apsarga turi padaryti visus žygius, kad bėgantieji būtų sulaikyti.

Ginklus apsarga vartoja ir tais atvejais, kai kaliniai priešinasi veiksmu.

- h) Apie pabėgusius kalinius, kurių nepavyksta pagauti, tuoj pranešama artimiausiai kariškai vyresnybei ir vietos policijai; paskui, nuvykus į vietą, pranešama tai vyresnybei, kuri priima likusius kalinius, o grįžus, — tai vyresnybei, kuri buvo įdavusi juos lydėti, ir savo tiesioginiam viršininkui.
- i) Jei kuris kalinys taip suserga kelionėje, kad toliau nieku būdu nebegali būti gabenamas, tai jis paliekamas kariškai vietos vyresnybei, o jos nesant, vietos policijai, paimant parašą.
 - j) Jei pakeliui prireiktų sustiprinti apsargą, tai apsargos viršininkas kreipiasi į artimiausios įgulos viršininką.
 - k) Atvykus į poilsio (nakvynės) vietą, apsargos viršininkas kreipiasi į įgulos valdybą (komentantūrą), kuri paskiria nakvynei vietą ir aprūpina tuo, ko apsargai pristigo. Ten, kur kariškos valdžios nėra, — kreipiamasi į policiją.
- Poilsio vietoje tarnyba einama, kaip sargybose (žr. šio statuto VI dalį).

Belaisvių lydėjimas.

104. Belaisviai, apskritai imant, lydimi tomis pačiomis taisyklėmis, kaip ir areštuotieji. Su jais reikia elgtis taktingai, vadinti, jų turimais laipsniais. Karininkai turi būti lydimi atskirai nuo kareivių.

Sveikinimasis ir pagarba.

105. Sveikinimasi ir pagarbos atžvilgiu laikomasi šių taisyklių:

- a) Transporto apsarga sveikinasi bendromis taisyklėmis;
- b) Kalinių, areštuotųjų ir belaisvių apsarga nieko nesveikina;
- c) Teismuose ir šiaip kambariuose apsarga laiko šautuvus „prie kojos“ ir stovi laisvai. Ašmeniniai ginklai turi būti visuomet nuogi. Visais tais atvejais, kai teismo sudėtis būva atsistojusi, apsarga turi stovėti ramiai. Kepurės (šalmi) niekuomet nenuimami.

VII SKIRSNIS.

Taisyklės civilei valdžiai padėti.

A. Bendrieji nurodymai.

106. Civilė valdžia gali reikalauti kariuomenės pagalbos tik tokiais atvejais, kai savo jėgomis ir priemonėmis nieku būdu nebepajėgia laiduoti viešosios tvarkos ir saugumo arba kovoti su gaivalinėmis nelaimėmis, būtent:

- a) riaušėms malšinti; b) žmonėms ir turtui gelbėti gaisro, potvynio metu ir t. t.; c) didelėms plėšikų arba kontrabandininkų gaujoms gaudyti ir d) panašioms kitiems tikslams.

Kurie valdžios organai turi teisę tokios pagalbos reikalauti, — numatyta šio skirsnio 110 §.

107. Civilei valdžiai padėti skiriamosios dalys vadinamos „pagalbos dalimis“. Skubiais atvejais, kai nėra iš anksto paskirtos vienokiam ar kitokiam reikalui organizuotos pagalbos dalies, — siunčiama bet kuri parengties dalis, o pastarosios vietoje tuojau parengiama nauja dalis.

108. Iš kitų įgulų kariuomenė gali būti šaukiama tik į tokius gyvenamuosius punktus, kur savosios įgulos arba visai nėra arba jos nepakanka.

109. Visas išlaidas, kurios padaromos beteikiant pagalbą civilei valdžiai, atlygina atitinkama ministerija.

B. Kariuomenės pagalba riaušėms malšinti.

I Pagalbos iššaukimas.

Kas gali reikalauti pagalbos.

110. Reikalauti kariuomenės pagalbos gali civilės administracijos organai, ne žemesni kaip apskrities viršininkas. Tik tokiose vietose, kur yra įgula, bet nėra nei apskrities viršininko, nei aukštesnio valdžios organo, kariuomenės pagalbos gali reikalauti aukštesnysis vietos policijos viršininkas, ne žemesnis kaip nuovados viršininkas, bet tik ypatingose aplinkybėse, kai nebegalima susisiekti su aukštesniu valdžios organu.

I ką kreipiamasi pagalbos reikalu.

111. Pagalbos reikalais kreipiamasi į vietinės įgulos viršininką, kuris tuoj praneša apygardos viršininkui, pridėdamas savo nuomonę. Jei vietinės įgulos nėra, tai kreipiamasi į artimiausios įgulos viršininką arba tiesiog į apygardos viršininką.

Kas išsprendžia pagalbos klausimą.

112. Paprastai kariuomenės pagalba suteikiama apygardos viršininko įsakymu. Ypatingais atvejais, kai aplinkybės neleidžia gauti apygardos viršininko įsakymo, tokią pagalbą suteikia įgulos viršininkas ir tuojau apie tai praneša apygardos viršininkui, o šis — krašto apsaugos ministeriui.

Kai kada, žiūrint aplinkybių, krašto apsaugos ministeris gali tam tikrose aiškiai apręztose srityse įgalioti kai kurios kariuomenės dalių vadus savarankiškai suteikti pagalbą. Tie vadai turi kas kartą tuojau pranešti apie savo nurodymus — kiekvienas savo apygardos viršininkui.

Reikalavimo turinys.

113. Kariuomenės pagalbos turi būti reikalaujama raštu, kuriame turi būti nurodyta:

- a) kuriam tikslui ta pagalba reikalinga;
- b) kurioje vietoje;
- c) kurio dydžio;
- d) žinios, nušviečiančios padėtį.

Ypatingose aplinkybėse kariuomenės pagalbos gal būti reikalaujama ir žodžiu, betarpiškai arba telefonu, arba kitu kuriuo būdu, bet taip, kad kariškai vadovybei natektų abejoti, ar ištikrųjų reikalauja tas asmuo, kuris turi teisę. Be to, tokie reikalavimai turi būti tuojau pakartojami raštu.

Kurio dydžio turi būti skiriama pagalbos dalis ir kitus tokius klausimus, kurie liečia kariuomenės veikimą, galutinai sprendžia kariška vadovybė.

II Nurodymai pagalbos dalies organizacijos ir aprūpinimo reikalui.

Pagalbos dalies sudėtis.

114. Pagalbos dalis visada turi būti tiek stipri, kad būtų visiškai laiduota, jog uždavinys bus išpildytas, ir kariuomenės garbė nebus pažeminta. Atsako tas viršininkas, kuris nustato pagalbos dalies dydį (apygardos arba įgulos viršininkas).

Pagrindinės pagalbos dalys yra kuopos ir eskadronai. Reikia, kad jos susidėtų iš gerų ir gerai išmokytų aktyviosios tarnybos kareivių.

Vadovybė.

115. Nustatydamas pagalbos dalies dydį, viršininkas skiria ir tinkamą jai vadą. Tas vadas ir visi jam duodamieji karininkai turi būti energingi, didelio takto ir, kaip galint, daugiau prityrę kovose.

Apginklavimas.

116. Pagalbos dalies apginklavimas pareina nuo jai duodamo uždavinio. Šautuvams šovinių kiekvienas šaulys turi turėti dvi šovines. Vykstant į veikimo vietą, šautuvai turi būti užtaisyti, o durtuvai — užmauti.

Aprūpinimas kitais dalykais.

117. Jei pagalbos dalis turi kur toliau išvykti, tai:
- a) mitybos, rūbų, ryšių ir kitais atžvilgiais ji aprūpinama įvairiomis reikmenimis kaip karo metu;
 - b) susisiekimo priemonių atžvilgiu tiek kariškoji vadovybė tiek civilė administracija turi rūpinti.

tis panaudoti tas vienos ir kitos turimas priemonės, kurios duotų pagalbos daliai galimybės kuo skubiausiai pasiekti tikslą;

- c) butų reikalu turi rūpintis civilė administracija; svarbiausia sąlyga, kad pagalbos dalis nebūtų išbarstyta.

III Nurodymai pagalbos dalių vadams.

Priklausomybė.

118. Įguloje: pagalbos dalies vadas, jei juo nėra pats įgulos viršininkas, priklauso pastarojo.

Už įgulos ribų: jei toje vietoje, kur atvyksta pagalbos dalis, nėra įgulos viršininko, arba jei tosios įgulos viršininkas laipsniu arba vyresniškumu jaunesnis už pagalbos dalies vadą, tai pastarasis betarpiškai priklauso apygardos viršininko.

Tarnybos eiga.

119. Prieš išvykdamas iš stovėjimo vietos pagalbos dalies vadas gauna iš savo viršininko įsakymą raštu, kuriame turi būti:

- a) žinios apie padėtį; b) civilės valdžios nurodymai; c) bendrieji viršininko nurodymai.

Ypatingose aplinkybėse toks įsakymas gali būti duotas žodžiu, bet vėliau turi būti pakartotas raštu.

120. Bevykdamas ir atvykęs į nurodytą vietą, pagalbos dalies vadas turi gerai pasirūpinti savo dalies saugumo priemonėmis, kad būtų laiduota veikimo laisvė.

121. Smulkių žinių ir nurodymų pagalbos dalies vadas gauna vietoje iš to civilės administracijos organo, kurio valdžiai jis yra atvykęs.

Paprastai šiam tikslui prie pagalbos dalies vado priskiriamas atstovaujantis civilės administracijos atstovas. Pagalbos dalies vadas vykdo tuos šio atstovo reikalavimus, kurie neprieštarauja bendrajam uždaviniui ir šio satuto taisyklėms; tačiau jis savarankiškas, kai veikia kaip vadas, t. yra nuo momento, nurodyto 123 §.

122. Jei aplinkybės neverčia iš karto pradėti veikti, tai pagalbos dalis, visiškai parengta ir apsaugota, turi būti laikoma šiek tiek nuošaliau nuo riausių vietos, kad per ankstybas jos pasirodymas nepriverstų jos per anksti pradėti veikti.

Apskritai, kaip prieš pradėdant veikti, taip ir pradėjus jau veikti reikia neužsimiršti, kad tarp pagalbos dalies ir minios visuomet turi būti toks atstumas, kuris laiduotų veiksmų laisvę.

123. Ligi pradėdant pagalbos daliai savarankiškai veikti, už viešąją tvarką ir saugumą atsako civilė administracija. Savarankiškas pagalbos dalies veiksmas prasideda nuo to momento, kai civilės valdžios atstovas pareiškia, kad visos jos priemonės jau išsemtos ir kad toliau veikti pavedama kariuomenei.

Nuo šio momento už viešąją tvarką, saugumą ir už tolimesnį veikimą atsako pagalbos dalies vadas. Jis veikia grynai kariškosios taktikos taisyklėmis.

Civilės valdžios organai, kuo tik gali, turi jam padėti. Valstybinė vietos policija turi vykdyti jo nurodymus.

124. Tais atvejais, kai civilės valdžios organų kurioje vietoje visai nėra, arba kai jie jau visai nebegali veikti, pagalbos dalies vadas elgiąsi savo nuožiūra.

Pranešimai.

125. Pagalbos dalies vadas turi pranešti savo viršininkui:

- a) apie atvykimą į nurodytą vietą, apie padėtį ir savo įsakymus; gautos raštu iš civilės valdžios žinios turi būti prijungtos prie pranešimo;
- b) apie ginklų pavartojimą nušviečiant aplinkybes, kuriuose tatai teko padaryti; apie ginklų pavartojimo pasekas ir apie kitus ypatingus įvykius;
- c) apie savo veikimo vietos pakeitimą;
- d) apie sugrįžimą atgal į įgulą, gavus tinkamą įsakymą.

Grįžimas.

126. Pagalbos dalis pasilieka savo veikimo vietoje, kol nebus įsakyta grįžti į kareivines arba į savo įgulą. Klausimą, ar kariuomenės pagalba toje vietoje daugiau nebereikalinga, sprendžia civilė valdžia.

Pagalbos daliai įsakymą grįžti duoda tas viršininkas, kuris buvo davęs jai įsakymą išvykti.

IV Ginklų pavartojimo taisyklės.

127. Apskritai imant, pagalbos dalies vadas, be malšindamas riaušes, turi išmėginti visus jam prieinamus ir leistinus būdus, kad tik nereiktų vartoti ginklų ir pralieti kraujo. Tačiau, kai jo manymu kitos išieities nebėra, — vartojami ginklai:

- a) civilėi valdžiai jau įgaliojus (123 §), po trijų įspėjimų žodžiu arba signalu (trimitu), neklaušančiai miniai išsklaidyti;

b) nelaukiant civilės valdžios įgaliojimų, bet tris kartus įspėjus, kai minia įžeidžia kariuomenę žodžiu;

c) nelaukiant įgaliojimų ir be įspėjimų, kai minia puola kariuomenę, daro smurtą, plėšia turta ir žudo žmones arba kliudo nusikaltėlius suimti.

128. Kada kokiais ginklais reikia veikti — ar šaunamais, ar ašmeniniais — sprendžia pagalbos dalies vadas. Pėstininkai paprastai pirmiausia veikia durtuvais, bet, kada tatai netikslinga, vartojami šaunamieji ginklai.

Miniai įspėti negalima šaudyti nei į aukštį, nei tuščiais šoviniais. Be to, į minią šautuvais turi būti šaudoma tik salvėmis.

129. Sargybos, jos, patruliai ir atskiri kariai, riaušes malšinant, gali pavartoti ginklus sau, saugojamam asmeniui arba postui apginti ir bebėgant suimtiesiems.

130. Kaip bendra taisyklė pažymėtina, jog, prirėkus pavartoti ginklus, jie turi būti pavartoti taip sumaniai ir energingai, kad tikslas būtų tuojau pasiektas.

C. Kariuomenės pagalba gaivalinių nelaimių metu.

I Bendrieji nurodymai.

131. Ištikus gaivalinei nelaimėi: potvyniui, gaisrui ir k., civilė valdžia, kai jos jėgų ir priemonių nepakanka, gali reikalauti kariuomenės pagalbos (žr. 106 ir 110 §§).

II Pagalba gaisrui ištikus.

Savitarpio pagalba.

132. Kadangi gaisras gali paliesti tiek civilės, tiek kariškos valdžios, tiek apskritai valstybės ir priva-

tinį turta, o jėgų ir priemuonių jam gesinti ir vienur ir kitur gali pristigti, tai vadinamoji „pagalba gaisrui ištikus“ nėra vienašališka kariuomenės pagalba civili valdžiai, bet jų abiejų savitarpio pagalba.

Kariuomenės veikimas įvairiais atvejais gali būti: arba kaip savo tiesioginių pareigų ėjimas arba kaip pagalbos teikimas.

Kariuomenės trobesių gaisras.

133. Įgulos veikimą gaisrui ištikus reguliuoja įgulos viršininkas. Jis iš anksto duoda tam tikrų „nurodymų gaisro atvejams“. Juose turi būti numatyta:

- a) gaisro signalas ir priemonės gaisrininkų komandai iššaukti;
- b) tam tikra parengties dalis iš specialiai gaisrininkų darbo išmokytų kareivių ir šiaip kareivių vandeniui vežti, pompuoti, sargyboms, patruliams, tvarkai palaikyti ir turtui saugoti;
- c) susirinkimo vieta gaisro parengties daliai.

134. Ištikus gaisrui, kiekvienas karys, kuris tik pirmiau jį pastebi, ypatingai įvairūs budėtojai turi tuojau pasirūpinti:

- a) duoti „gaisro“ signalą;
- b) iššaukti gaisrininkų komandą;
- c) gesinti, kuo tik gali, dar beprasidedantį gaisrą.

Įgulos budėtojas, be to, dar turi tuojau pranešti įgulos viršininkui ir komendantui.

135. Gaisro parengties dalis kuo skubiausiai vyksta į gaisro vietą. Ten be gesinimo darbo, ji turi apsaugoti išgelbėtą turta, neleisti nereikalingų žmonių kam-

šaties ir praskirti kelią atvykstančiai gaisrininkų komandai. Visos kitos dalys, visiškai parengtos, stovi susirinkimo vietose, kiekviena savo rajone, iš kur komendanto reikalavimais siunčiamos pagalbai.

136. Ligi atvykstant gaisrininkų komandai visa ką tvarko vyresnysis karys. Atvykus gaisrininkų komandai, grynai gesinimo darbą tvarko tos komandos viršininkas. Vyresnysis karys, paprastai įgulos komendantas, tvarko įvairias pagalbines komandas, sargybas, patrulius ir t. t., besirūpindamas turto gelbėjimu ir jo apsaugojimu.

Piliečių trobesių arba miškų gaisras.

137. Įgulos ribose: civiliai administracijai reikalaujant, įgulos viršininkas turi suteikti kariuomenės pagalbą, nors ištikęs gaisras negrėstų valstybės turtui. Staigiais atsitikimais tatai gali padaryti įgulos komendantas, įgulos budėtojas, atskiros dalies vadas arba jos budėtojas, tuojau apie tai pranešdami įgulos viršininkui.

Už įgulos ribų: ypatingais atvejais, ištikus labai dideliame gaisrui (miškų, ištiso mieste), įgulos viršininkas gali pasiūsti kariuomenės pagalbą, bet civilė valdžia turi atlyginti visas išlaidas.

III. Pagalba potvynio ir kitų nelaimių metu.

138. Kariuomenės pagalba, potvyniui ar kitai panašiai nelaimei ištikus, organizuojama ir iššaukiama panašiai, kaip gaisrui gesinti.

IV. Pagalba geležinkelio susisiekimui nutrūkus.

139. Kada dėl gaivaliniu priežasčių, pavyzdžiui, dėl didelių pusnių, nutrūkusiam geležinkelio susisiekimui atstatyti civilės administracijos turimų priemonių nepakanka ir reikalaujama kariuomenės pagalba, — ši reikalą sprendžia krašto apsaugos ministeris, susitardamas su susisiekimo ministeriu.

D. Kariuomenės pagalba įvairiais kitais atvejais.

Pagalba teismo organams.

140. Teismo organai, šaukdami kariuomenę pagalbai, turi kreiptis į artimiausios igulos viršininką. Šaukti kariuomenę gali:

- a) apygardos teismo pirmininkas, remdamasis „Teismų sutvarkymo įstatymo“ 159 str.; iššauktoji kariuomenė būva valdžioje policijos vyresnybės, kuri gauna nurodymų iš tojo teismo pirmininko;
- b) teismų tardytojai, remdamiesi „Baudžiamojo proceso“ 272 str., bet taja sąlyga, kad tose vietose, kur esama civilės valdžios organų, kurie turi teisę šaukti kariuomenę, jų reikalavimai būtų kreipiami per tuosius organus;
- c) teismų antstoliai tais atvejais, kurie numatyti „Teismų sutvarkymo įst.“ 316 str., kariuomenės pagalbos reikalu kreipiasi į civilės valdžios organus, kurie turi teisę ją šaukti.

Patruliai ir jojos policijai padėti.

141. Patruliai ir jojos policijai padėti, besaugojant viešąją tvarką, skiriami tik apygardos viršininkui

sutikus. Apskritai, šie patruliai ir jojos tvarkomi taisyklėmis, išdėstytomis šios dalies 95, 98 ir 99 §§. Tačiau šiems patruliams ir jojomis neturi būti duodama savarankiškų policinių uždavinių. Jie turi padėti policijai. Prie kiekvieno jų turi būti policijos atstovas, kuriam jie ir padeda.

Kalinių ir areštuotųjų apsarga.

142. Civilių kalinių ir areštuotųjų apsargai kariuomenė duodama taip pat tik apygardos viršininkui sutikus.

Šios apsargos vadovaujasi taisyklėmis, išdėstytomis šios dalies 100 — 102 §§.

Be to, dar:

- a) viršininkas apsargos, kuri duodama kalėjimui, klauso to kalėjimo viršininko;
- b) įvairius nurodymus kalėjimo administracija gali duoti apsargai tik per jos viršininką.

Pavyzdys 1.

..... pulko

1928 m. m. d. sudėties ir apginklavimo žinios.

Karininkų			Kareivių	Arklų	Gurguolės	G i n k l ų						Sprogst. medžiag.												
Iš viso	Sanitar.	Veterin.	Admin.	Iš viso	Puskar.	Eilinių	Jojamų	Važiuojamų	Vežimų	Kulk. dvir.	L. virtuvių	Pabūklų	Minosv.	S. kulkosv.	L. kulkosv.	Šautuvų	Karabinių	Kardų	Sviedinių	Rank. gran.	Šaut. granatų	Šaut. šovinų	Kulk. šovinų	

Antsp.

..... pulko vadas

Adjutantas

Pavyzdys 2.

....įgulos valdybos (komendantūros)

laikinei įguloje sustojusių $\frac{\text{karininkų}}{\text{kareivių}}$ registracijos knyga.

Laipsnis, pavardė, vardas	Kurios dalies	Kada atvyko	Kurino tikslu	Dokumetas	Jo galiojimo data	Kario antraštas	Kada išvyko	Pastaba
Vyr. puskar. Daugėla Jonas	5 p. pulko	1928. V. 7 d.	Atostogų	5 p. liudymas 270 nr.	Ligi V. 20 d.	Gedimino g. 16	1928. V. 19 d.	

TURINYS.

	Pusl.
I SKIRSNIS	
Bendrieji dėsniai	3
II SKIRSNIS	
Įgulos vyresnybė	
A. Įgulos viršininkas	4
B. Įgulos komendantas	7
C. Placadjutantas	8
D. Specialūs įgulos organai	9
III SKIRSNIS	
Įgulos tarnybos tvarkymas ir eiga	12
IV SKIRSNIS	
Budėtojų ir pasiuntinių tarnyba įguloje	16
V SKIRSNIS	
Įgulos kovos parengtis	22
VI SKIRSNIS	
Saugumo ir viešosios tvarkos tarnyba	29
VII SKIRSNIS	
Taisyklės civiliai valdžiai padėti	
A. Bendrieji nurodymai	34
B. Kariuomenės pagalba riaušėms malšinti	35
C. Kariuomenės pagalba gaivalinių nelaimių metu	41
D. Kariuomenės pagalba įvairiais kitais atvejais	44
Priedėliai	46

Spaudos klaidos.

Pusl.	Eilutė	Išspausdinta	Turi būti
10	1 v.	etutinai	etatiniai
"	6 ap.	riboso	ribose
11	12 v.	laikynai	laikiniai
12	7 v.	;	.
18	2 v.	neatsakomingi	atsakomingi
21	10 ap.	pastariuosius	pastaruosius
"	8 ap.	atatinkamas	atitinkamas
23	5 v.	.	:
29	12 ap.	turnybos	tarnybos
36	9 v.	kurios	kuriuos
"	6 ap.	ištikrųjų	iš tikrųjų
37	3 v.	pažeminta	pažeminta
39	5 v.	atatinkamas	atitinkamas
"	8 v.	satuto	statuto
40	7 v.	kuriuose	kuriuose
"	8 v.	pasekas	pasėkas
"	14 v.	nebus	bus
41	5 ap.	priemuonių	priemonių
42	1 v.	"	"
44	3 v.	tūrimų	turimų
"	8 v.	igulos	įgulos
45	4 v.	savararankiškų	savarankiškų

Pastaba. Skaičiuota tik teksto eilutės.

Paaiškinimas.

Kadangi mūsų Vidaus tarnybos, Įgulos tarnybos ir Drausmės statutų nagrinėjamieji dalykai tiek artimi, jog vietomis visai nežymu jų ribų, ir daug klausimų liečiama ir vieno ir kito statuto, o pagaliau visų šių trijų statutų dalykai prašyte prašosi vadinti juos Vidaus tarnybos statuto dalykais, — tai tiksliau bus jų visų vietoje sudaryti vieną Vidaus tarnybos statutą, suskirstant jį į 7 dalis šiaip:

- I dalis — Pagrindinės karių pareigos ir teisės.
- II „ — Kariuomenės sudėtis ir priklausomybė.
- III „ — Drausmės baudimo taisyklės.
- IV „ — Tarnybos tvarka ir eiga dalyse.
- V „ — Įgulos tarnyba.
- VI „ — Šargybų tarnyba.
- VII „ — Pagarbos ir iškilmių taisyklės.

Čia yra parašyta V dalis. Kol bus parašytos kitos dalys, visuose tokiuose dalykuose, kurie nebus išnagrinėti išleistųjų dalių, kariuomenė turės vadovautis senaisiais stat. (Vid. tarn. ir dalinai Įgulos st.).
